

28.10.2021 ж. № D00062

Русский язык в Казахстане

ТУЛЕГЕНОВА РАЙХАН РАШИДОВНА

ОСШ № 46 имени Т.Бигелдинова

Учитель русского языка и литературы

Язык есть исповедь народа...

П.Вяземский

Величайшее богатство народа - его язык. Тысячелетиями накапливаются и вечно живут в слове несметные сокровища человеческой мысли и опыта.

Язык - это живая связь времен. При помощи языка человек осознает роль своего народа в прошлом и настоящем, приобщается к культурному наследию, к современным процессам духовного развития общества, нации.

Значение языка в жизни общества огромно. Он, как зеркало, отражает жизнь народа со всеми горестями и радостями, потерями и успехами. На нем основываются патриотические чувства, этническое самосознание.

Русский язык как язык русского народа - это один из совершеннейших языков мира, развивавшийся в течение тысячелетия, давший в девятнадцатом веке лучшую в мире литературу и поэзию. Тургенев говорил о русском языке: «Нельзя верить, чтобы такой язык не был дан великому народу!»

Большой вклад в развитие русского литературного языка внес А.С.Пушкин. В его творчестве утверждается народная основа русского национального языка, закрепляются единые национальные нормы.

А.С.Пушкин закрепил то, что развивали в своем творчестве М.Ломоносов, Н. Карамзин, И. Крылов, А. Грибоедов. На открытии памятника А.Пушкину в Москве И.С.Тургенев сказал: «Нет сомнения, что он создал наш поэтический, наш литературный язык и что нам и нашим потомкам остается только идти по пути, проложенному его гением...»

Огромный вклад в обогащение русского литературного языка внесли классики русской литературы 19-20 веков: М.Ю.Лермонтов, Н.В.Гоголь, И.С.Тургенев, Н.А.Некрасов, Л.Н.Толстой, А.П.Чехов, А.Блок, С.Есенин, А.Толстой, К.Симонов, К.Паустовский, В.Астафьев, В.Распутин, В.Набоков и другие.

Русский язык является государственным языком Российской Федерации. В России наравне с другими символами государственности обладает особым правовым статусом, пользуется поддержкой общества и государства и выполняет представительные функции в отношении с другими государствами, а главное- объединяет все нации и народности.

Русский язык является мировым языком - средством международного общения. Он принят Организацией Объединенных Наций в качестве официального и рабочего языка наряду с английским, французским, испанским, китайским и арабским.

Как мировой русский язык включается в качестве иностранного языка в программы обучения в средних и высших школах разных стран. В Республике Казахстан государственным является казахский язык, а русский - официально употребляемым языком. В статье 7 Конституции Республики Казахстан определен статус русского, официально употребляемого, языка.

Реализация Государственной программы функционирования и развития языков предполагает следующее:

*создание условий для изучения и развития языков народа Казахстана и реализации конституционного права каждого гражданина на свободный выбор языка общения, воспитания, обучения и творчества на родном языке.

*сохранение за русским языком в полном объеме основных функций, гарантированных ему Конституцией РК: он остается языком, официально употребляемым в государственных организациях и органах местного самоуправления, обеспечивается его функционирование в области образования, науки, культуры и других общественно значимых сферах. Сбылись вещи слова великого Абая о том, что «через язык русский казахский народ придет к высотам мировой культуры». Он писал: «Изучение русского языка поможет нам перенять все лучшие качества этого народа, ибо он раньше других разгадал тайны природы».

«Развивайте среди казахов влияние русского образования», - призывал казахский просветитель Ы.Алтынсарин.

На русском языке общаются в нашей стране представители разных национальностей. Видные общественные и государственные деятели стран мира отмечают, что казахстанцы, к какой бы нации они не принадлежали, какой бы социальный статус не имели, хорошо владеют русским языком, говорят правильно, без акцента. Изучение языков, в том числе и русского, обеспечивает расширение и углубление полиязычия как основы межнациональных, межличностных отношений, способствует культурному взаимообогащению.

Политика Президента нашей страны Н.А.Назарбаева направлена на создание условий для свободного владения тремя языками: казахским, русским, английским. Эти языки являются обязательными учебными предметами и входят в перечень дисциплин, включаемых в документ об образовании.

«Настоящий, сильный, где нужно - нежный, трогательный, где нужно - страстный, где нужно - бойкий и живой язык народа», - как писал Л.Н.Толстой, - объединяет нас, казахстанцев, делает нашу речь развитой и богатой, служит миру, дружбе, солидарности.

28.10.2021 ж. № D00063

**Жаңартылған бағдарламаны жүзеге
асырудағы инновациялық әдістер**

КЕМЕШЕВА САУЛЕ ТУРСУНОВНА
Алматы облысы, Талдықорған қаласы
№12 "Байтерек" бөбекжайының тәрбиешісі

*«Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында,
ал жас ұрпақтың тағдыры ұстаздардың қолында»
(Н. Ә. Назарбаев)*

Қазіргі өмірдің өзінен туындап отырған талаптарды орындау, жаңашылдыққа жаршы болу үзіліссіз тәрбие негізінің бастау бұлағы - мектепке дейінгі ұйымдардан басталған орынды. Бала тәрбиесі отбасынан бастау алады десек те, ғылымға негізделген әдіс - тәсілмен берілетін тәлім – тәрбие ісі көбінесе балабақшадан басталып, жан - жақты педагогикалық өрісін табады. Әсіресе балабақшадағы тәрбие бала табиғатына ерекше әсер етіп, оған өмір бойы ізгілікті, мағынасына өшпейтін із қалдырады. Баланы мектеп алды даярлау үздіксіз білім беру жүйесіндегі маңызы мен өзектілігі ерекше мәселелердің бірі болып саналады. Сонымен қатар, мектепке дейінгі мекемелерде инновациялық білім беру құралдарын қолданудың да маңызы зор.

Инновациялық білім беру құралдарына: аудио, видео, құралдар, компьютер, интерактивті тақта, интернет, мультимедиялық құрал, электрондық оқулықтар, мен оқу әдістемелік кешендер, инновациялық ақпараттық банк, инновациялық сайт және тағы басқалары жатады. Қазіргі таңда көптеген интерактивті бағдарламалық бөлімдер, қозғалмалы объектілер құруға мүмкіндік беретін векторлық және графикалық жабдықтар көптеп шығып, қолданыс табуда. Осындай құралдардың бірі - мультимедиялық оқулықтарды балабақшаларда кеңінен пайдалану. Бұл жағдайда тәрбиеші әр оқу іс - әрекеттерін бастар алдында жиі көрнекіліктер ауыстырмаған болар еді.

Ал, мультимедиялық оқулықтар арқылы тәрбиеші уақытты тиімді және ұтымды пайдаланар еді.

Өмір талабына сай жаңа технологияларды оқу процесі мен тәрбие аясында шебер қолдана білу тәрбиешінің міндеті болса, ертегілерді оқу іс - әрекетінде өз ретімен қолдана білсе тәрбиеленушілерді жан - жақты дамытуда ертегінің аса зор мәні бар екенін айқындайды. Оқу іс - әрекеті барысында ертегі кейіпкерлерінің жан - жақты мінез - құлықтарын айыра білу бойынша жақсы деген немене, жаман деген немене екендігіне көзін жеткізеді.

Барлық оқу іс - әрекетінде ертегілерді қолдану арқылы негізгі педагогикалық дәстүр пәнаралық байланысты жүзеге асыруға болады. Ертегінің өзіндік құрылысы, көркемдік ерекшелігі бар. Қандай ертегіні алсақ та, ол белгілі бір сюжетке құрылады, оқиғаның желісінің басталуы, аяқталуы, өзіндік шешімі болады. Ертегі баяу басталып, оқиға желісі күрделене түседі. Әсіресе адам өміріне байланысты іс - әрекет өткір сықақ - мысқылмен беріліп, бала сезімін селт еткізіп, күлкіге мәз етеді. Бала жағымсыз кейіпкердің жексұрын әрекетінен бой тартып жақсылыққа құмартады. Ертегінің әр жақты сырын қызықты, тартымды, бала санасына лайықтай жеткізу айтушының шынайы шеберлігіне тікелей байланысты. Бақшада ертегі оқу, сабақта және сабақтан тыс уақыттарда өтіледі. Оқу жұмысы баланың жас ерекшелігіне орай жоспарланады. Сәбилер тобында ауызша әңгімелеп беру тәсілі қолданылады.

Сәбилер тобында оқығанды тыңдату және әңгімелеп беру қатар жүргізіледі. Мұндай мақсат – ертегіні ауызекі әңгімелеуге төселдіре отырып оқылғанды шыдамдылықпен тыңдай білуге үйретеді.

Ассоциация әдісі – сол тыңдаған ертегі жайлы мәлімет

Мысалы: Суретте «Бауырсақ» ертегісіндегі бауырсақ ортасында тармақтарына кемпір, шал, қоян, үй, қасқыр, аю, түлкіні балалар жапсырады көп қиынды суреттердің ішінен.

Ой қозғау әдісі: Балаларға ертегілерге берілген жұмбақтарды жасыру;

Жалпақ тұмсық көріп пе ең,

Жер қазатын тінткілеп.

Ілмек дерсің құйрығын,

Кебіс дерсің тұяғын,

Білсең енді таба ғой,

Қай кейіпкер екенін? (Үш торай)

Әжей жақсы көретін осы қызға,

Телпек тарту етіпті қызыл түсті.

Ұнатқаны соншама бұл сыйлықты,

Немересі есімін ұмытыпты,

Ал, айтшы сен, бұл есімді? (Қызыл телпек)

Сұрақтар арқылы ой салу:

Сен бұларды неліктен ертегілер деп ойлайсың?

Халық ертегілері мен авторлық ертегілерді ата, олардың айырмашылығы неде?

«Қызыл телпек» ертегісінің авторы кім?

Сен Қызыл телпектің орнында болсаң не істер едің?

СТО - ның элементтерінің бірі – Венн диаграмманы пайдалану (екі ертегіні салыстыру, ортақ белгісін табу, қорытындылау, нақтылау).

Интерактивті тақтаны қолдану:

- Флипчартта «инструменты» батырмасының көмегімен сызғышпен әр түрлі бағытта «Бауырсақ» тың жолын салу, презентацияда жүктелген суреттерді

орналастырып, актив қаламның көмегімен бауырсақты жүргізу, балалар бағытты дауыстап айтады; (графикалық диктант түрінде қолданса болады)
Мысалы: Жата - жата жалыққан бауырсақ терезеден секіріп түсіп домалай жөнеледі.

- Бағыты: төмен, оңға, төмен, қоянға жолығады

Ассоциация әдісі: қоян - қорқақ, ұзын құлақ, ерні жырық, артқы аяғы жақсы дамыған, көзі қызыл, қыста тонын ауыстырады, құйрығы кішкентай, секіреді (Балалар орындарынан тұрып секіреді)

- Бағыты: солға, төмен, оңға, жоғары қасқырға жолықты

Ассоциация әдісі: қасқыр - жабайы жануар, сұр, жағымсыз кейіпкер, жыртқыш, итке ұқсайды, ұлиды (Түймені басып қасқырдың дыбысын естірту)

- Бағыты: оңға, жоғары, оңға, төмен аюға кездесті

Ассоциация: аю - жабайы жануар, бал жейді, жидек жейді, қорбандап жүреді, аяғы талтақ, аю ақырады (Дыбысын естірту)

- Бағыты: оңға, төмен түсіп түлкіге кездесті

Ассоциация: түлкі - қу, айлакер, құйрығы ұзын, сыландап жүреді

Бауырсақ, түлкіге жем болғысы келмей, үйіне қайтқысы келіп түр көмектесейік (бір бала активті қаламды алып бауырсақты келген жолымен қайта домалатады, балалар бағытын айтып отырады)

Ертегідегі мінез - құлқы қарама - қарсы кейіпкерлерді ата; (кіші топтың балаларына жағымды кейіпкерді тәрбиеші атайды, бала жалғастырады)

Мысалы: Қызыл телпек – Қасқыр, Күлше қыз - өгей шешесі, Қарлығаш - жылан, Ит – мысық, Қасқыр – түлкі т. с. с.

28.10.2021 ж. № D00064

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМГЕ - ЖАҢАША КӨЗҚАРАС

ЕСЕМБАЕВА ГУЛЬМИРА НУРКИСАНОВНА

*Талдықорған қаласы. Өтенай ауылы
№12 " Байтерек" бөбекжайның тәрбиешісі*

Қазақстан 2030 стратегиялық бағдарламасы білім берудің ұлттық моделінің қалыптасуымен және Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңестігіне кіріктірумен сипатталады. Қазіргі таңда қазақ тілі-мемлекеттік тіл, қарым-қатынас тілі – орыс тілі және ағылшын тілі – әлемдік кеңістікті тану тілін оқытуда жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдарын тауып, жүйелі түрде қолдану-заман талабы болып отыр. Оқытудың парадигмасы өзгерді. Білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды. Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр. Мемлекетіміздің білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы - заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарлама.

Қай елдің болсын өсіп-өркендеуі, ғаламдық дүниеде өзіндік орын алуы оның ұлттық білім жүйесінің деңгейіне, даму бағытына байланысты. «Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды» дегендей, жас ұрпаққа сапалы, мән-мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру-бүгінгі күннің басты талабы. Ал, жаңаша оқытудың негізгі мақсаты – оқушының белгілі бір пән бойынша терең түсіну қабілетін дамыту және алған білімдерін өмірде кездесетін кез-келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету екендігін білдім.

Бұрын сабақтарымда мен оқушыларға өзім ізденіп дайын білімді ұсынып, сабақты бүге-шүгесіне дейін өзім түсіндіріп берсем, осы бағдарлама аясында оқушылардың ойлауы дамытыны, жаңа білімді түрлі дерек көздерінен, мұғалімнен, оқулықтан және достарымен пікірлесе отырып алатынына көзім жетті. Жаңартылған білімнің негізгі идеясын түсіне отырып, оқушылардың ойлау қабілетін қалай дамытатынымды ойластырып, жеті модульді кірістіре отырып химия пәнінен 7-8 сыныптарға арналған сабақтар топтамасын құрдым.

Мақсатым оқушылардың топтасып жұмыс жасауына, өздерін, бірін-бірі бағалауына және сабақты өз беттерінше меңгеруіне мүмкіндік жасау. Зерттеу бойынша ересектермен интерактивті қарым-қатынас пен сыныптастарымен бірігіп жүргізген жұмыс баланың оқуына және танымдық әсері жоғары екені дәлелденген. Сондықтан да сабақтарымда диалогтік оқытуды тиімді пайдалануға тырыстым. Мен оқушыларымды диалогтік оқуға тарту үшін тиімді сұрақтар қоя білуім керек екенін түсіндім.

Сабақтарымды көбіне «Ойшақыру», «Миға шабуыл» т.б. әдістері арқылы бастаймын, себебі балалар сұрақтарға жауап беру арқылы өз ойларын еркін айтып, сабақтың мақсатын ашып отырды.

ЖИГСО әдісі арқылы да жұмыс жасау барысында оқушылардың қызығушылықпен жұмыстанатынын байқадым. 8-класта өткізген «Адам организміндегі химиялық элементтердің биологиялық рөлі.» атты ашық сабақта осы әдісті пайдаландым. Барлық оқушыларымқызығушылықпен жұмыс жасады. Десек те бір оқушының өз ойын еркін жеткізе алмағанын байқадым. Сондықтан да ол оқушыға түрткі сұрақтар қою арқылы өз ойын айтуға ұмтылдырдым.

Психологиялық тренингтер арқылы кейбір оқушылардың бойындағы сенімсіздік пен қорқынышты жойып, класта жайлы атмосфераны қалыптастырдым. Үйреніскеннен кейін оқушылардың шаттық шеңберіне ықыласпен шығатынын байқадым. Үнсіз оқушыларымның өздері ортаға шыққан кезде сөйлеуге тырысып жатқаны мені қуантып тастады.

Топпен жұмыс жасатудың алғы шарты – оқушыларды топтарға бөлу. «ЖИГСО» әдісі арқылы т.б. топқа бөлу әдіс – тәсілдерін меңгеріп, сабақтар кезінде оларды дамыта түстім. Алғашында сабағымда кейбір оқушылар топпен жұмыс жасағысы келмейтіндіктерін айтты, себебі топ құрамы ұнамайды деді. Өзімнің жұмысымның жемісі деп оқушылардың осы әдіске үйренгеннен кейінгі сабақтарымдағы оқушылардың топқа бөлінудегі белсенділігін атап айта аламын.

Заман ағымына сай өзгере отырып, технологиялардың дамыған күрделі техника ғасырында оқушылардың пәнге деген қызығушылықтарын арттыра білу шебер мұғалімнің ерекшелігі. Қазіргі балаларды таң қалдыру қиын, сондықтан да балалардың химия пәніне деген қызығушылығын арттыру мақсатында, сабағымда түрлі әдістерді шебер қолдана білдім. Сабақтарымда тақырыппен таныстыру үшін өздерін ізденіске түсіруді көздедім. Осы тапсырманы орындаған кезде оқушылардың АКТ – мен жұмыс жасаудағы қызығушылығын байқадым.

Қосымша мәліметтерді ғаламтордан сабақ үстінде алуды, оны пайдаланып түрлі таныстырылымдар дайындауды үйренді және не білгендерін анықтау мақсатында түрлі әдістер арқылы жұмыстар жүргізуді тапсырдым. Барлық тапсырмаларды оқушылар топта, жұпта орындады. Сөйтіп, топта жұмыс жасауды үйренді. Топ мүшелерінің пікірін тыңдауға, құметтеуге, өз ойымен бөлісуге, ортақ шешімге келуге дағдыланды. Бұрынғы сабақтарымда оқушылар топтық жұмысты сайыс деп түсінетін болса, осы әдіспен оқытуда ынтымақтастықта жұмыс жасау керектігін ұғынды. Топпен жұмыс барысында постер құруда, сыныптағы суретті жақсы салатын қабілетті оқушыларды байқадым. А. деген үнсіз оқушының сурет салудағы қабілетін бұрын – соңды

білмейтінмін. Өйткені сабақ үстінде сурет салуды уақыт тапшылығына байланысты өткізу мүмкін емес , ондай тапсырмаларды үйге беріп жіберетінмін.Топтық жұмыста дарынды және қабілетті оқушылардың да көшбасшылығын байқап отырдым. Себебі бірлесіп жұмыс жасауда, топтағы дарынды оқушы өзге топ мүшелеріне көмек, қолдау көрсете отырып, оның ойын құрметтеп отырды.

«Оқыту мен оқу үшін бағалау» модулінің де теориясың мәнін жете түсініп, тәжірибеде қолданған кезде оның тиімділігін білдім.

Формативті бағалаудың сапалы білім берудегі ролі басым екендігімен келісемін. Өйткені формативті бағалауды күнделікті сабақта қолдана отырып, менімен қатар оқушылар да өз білімдерінің сапасына әсер ете алады.

Сонымен қатар формативті бағалау оқушының сабаққа, оқуға деген ынтасын арттырады, себебі бағалаудың әртүрлі әдістерін қолдану баланың қызығушылығын оятады. Бағалауда оқушылар өз – өздерін, бір – бірін бағалауды, топтық, жұптық бағалау түрлерін меңгереді.

Бір сабағымда мен оқушыларды критерий арқылы бағалатсам, кейбір сабақта топ басшылары бағалады, ал кейбір сабақтарда өз-өздерін бағалады. Кейде критерийді өзім дайындап алып келсем, екінші сабақта өздеріне дайындаттым. Осы кезде мен кедергіге тап болдым . Себебі оқушылардың әлі де болса сөздік қорының аздығы, жүйелі сөйлей алмауы қатты әсер етті.

Сондықтан да осындай кедергілерді болдырмау мақсатында әр сабақтың кезеңдеріне тиімді бағалау түрлерін қолдана отырып, өз беттерінше пікір айтуға , тілек білдіруге дағдыландырдым.

Қорыта айтқанда, жаңа бағдарламаның мәні, баланың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру. Оқушы өзінің мектеп қабырғасында алған білімін өмірінде пайдалана білуі керек. Сол үшін де бұл бағдарламаның негізі «Өмірмен байланыс» ұғымына құрылған. Ұстаздарға үлкен жауапкершілік міндеттелді. Оқушылардың бойына ХХІ ғасырда өмірдің барлық салаларында табысты болу үшін, қажетті дағдыларды дарыту үшін, мұғалімдер тынымсыз еңбектену керек. Жаңартылған оқу бағдарламасы аясында тек өз пәнін, өз мамандығын шексіз сүйетін, бала үшін ұстаз ғұмырын құдіретті деп санайтын білімді мұғалімдер ғана жұмыс істей алады. Үйренгеніміз де, үйренеріміз де көп Үнді халқының тарихи тұлғасы Махатма Гандидің «Егер сен болашақтағы өзгерісті байқағың келсе, сол өзгерісті уақытында жаса» деген ілімін негізге ала отырып, оқушы бойындағы қабілетті жетілдіріп, оқушыларды болашаққа жетелеп, жақсы істі бастағалы отырмыз. Жаңартылған білім – болашақтың кепілі.

28.10.2021 ж. № D00065

Үлес және бөлшек туралы түсінік

МЕДЕУБАЕВА ЭЛЬВИРА СЕРГАЗЫЕВНА

Түркістан облысы Төлеби ауданы Ұйымшыл шағын жинақты жалпы орта білім беретін мектебінің математика пәнінің мұғалімі

Пән: Математика Орта мерзімді жоспар бөлімі: 2 А Бөлім: Үлестер Күні:	Мектеп: Мұғалімнің аты-жөні: Қатысқандар саны: Қатыспағандар саны: Сынып: 3-сынып
Сабақ тақырыбы	Үлес және бөлшек туралы түсінік
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	3.1.1.5 үлесті құру жолын көрсетіп беру, оларды оқу, жазу және салыстыру
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар Жай бөлшектерді оқу және жазу. Бірқатар оқушылар: Көрнекіліктерді пайдалана отырып бөлімдері бірдей жай бөлшектерді оқу, жазу, салыстыру. Кейбір оқушылар: Көрнекіліктерді пайдалана отырып, алымдары бірдей бөлшектерді салыстыру.
Бағалау критерийлері	Бүтін зат, оның жартысы, бөлігі туралы түсінік. Натурал сандарды бөлу дағдылары туралы білімді меңгереді.
Тілдік мақсаттар	Тілдік оқу мақсаты Оқушылар: <ul style="list-style-type: none">• күнделікті өмірде толық пәннің бөлігі туралы білімді көрсете білу керек.• оқу, жазу, бөлшектерді салыстыру• санның үлесін табу, үлес бойынша сан Модельдеу, талдау <ul style="list-style-type: none">• Үлесті табуға құрама есептерді өмірлік

	<p>жағдайларда шамалардың арасындағы тәуелділікті талдау және шешу,</p> <ul style="list-style-type: none"> • пропорцияны құрастыру арқылы есептерді шығару <p>Пәндік лексика және терминология</p> <ul style="list-style-type: none"> • үлес, бөлшек, бүтіннің жартысы, жартысы, үштен бір бөлігі, төрттен бір бөлігі, алым, бөлгіш • жартысы, үштен бір бөлігі, төрттен бір бөлігі, сағат/күн/жыл • уақыт, күнтізбе, тоқсан • компонент, пропорция, шамалар арасында тәуелділігі, формула, алгоритм • жағдайды есепке модельдеу, пропорцияны құрастыру • талдау, салыстыру • күн тәртібі, уақытты үнемдеу 	
Құндылықтарды дарыту	Оқушыларды бір-біріне деген құрмет көрсетуіне тәрбиелеу.	
Пәнаралық байланыстар	Музыка, қазақ тілі.	
АКТ қолдану дағдылары	Интернет-ресурстар, дерекқордан және интернеттен сабаққа қатысты ақпаратты іздеу;	
Ресурстар	Топқа бөлуге арналған парақшалар, интерактивті тақта, жұмыс дәптері, қалам мен түрлі түсті қарындаш, стикер, видеоматериалдар., постер, кері байланыс парағы т.б	
Бастапқы білім	Бірінші тоқсанда алған білімдері бар.	
Сабақтың барысы		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар
Сабақтың басы	<p>Жаңа топ құру</p> <p>Психологиялық ахуал қалыптастыру.</p> <p>«Мен күлгенді ұнатамын» ойын жаттығуы</p> <p>Педагог балаларға:тұңжыраған жәнекөңілсіз,жабырқаған және ойланған көңілді және күлкілі;қайрымды және қуанышты,т.б.кейіпке еніп,бір бірімен рольге кіріп,адамдардың бейнесін</p>	

	<p>келтіруге ұсынады.балалар айнаға қарап, әдемі ақкөңіл кейіпте күлімдейді.педагог осы «Мен күлгенді ұнатамын » жаттығуын күніне бірнеше рет қайталап көңіл күйді күлкімен көтеруге болатынын түсіндіреді. «Күлкі-көңіл күйдің сиқырлы кілті.Адам күлгенде өз көңіл күйін,өз денсаулығын жақсартады және айналасындағы адамдардың көңіл күйімен денсаулығына жақсы әсер береді.»</p> <p>Асық арқылы бөлу</p> <p>Сыныптағы бала санына қарай 3 түрлі асық шашылады, әр оқушы өзіне ұнаған түсті алады түстер бір-бірін тауып, бір топ құрайды</p> <p>Жұмыс ережесін келісу</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сабақта бір-бірімізді сыйлаймыз, тыңдаймыз! • Уақытты үнемдейміз! • Нақты,дәл жауап береміз! • Сабақта өзіміздің шапшаңдығымызды, тапқырлығымызды көрсетеміз! • Сабаққа белсене қатысып, жақсы баға аламыз! <p>Алдыңғы білімді еске түсіру (ұжымда)</p> <p>ҚБ: Отшашу арқылы бір-бірін бағалау.</p> <p>Оқу мақсатын таныстыру</p> <p>Күтілетін нәтижені анықтау</p>	<p>Оқушыларды топтарға бөлуге арналған суреттер.</p> <p>Сұраққа жауап берген оқушыны мадақтау,толықтыру жасау, тиімді кері байланыс орнату.</p> <p>Алдыңғы білімді еске түсіру тапсырмалары</p>
<p>Сабақтың ортасы</p>	<p>Ширату тапсырмасы.</p> <p>Белсенді оқу тапсырмалары(топта, ұжымда)</p> <p>Жаңаны ашу.1- тапсырмаға арналған суретті қарауды ұсынады.</p> <p>–Алдыңызда тұрған күнтізбе. Ол неше бөлікке бөлінген? (12-ге).</p> <p>–Бұл бөлікті қалай атайды? (Он екіден бір).</p>	<p>Тапсырманы орындаған оқушыны мадақтау,толықтыру жасау, тиімді кері байланыс орнату.</p>

	<p>– Бір ай бір жылдың неше бөлігін құрайды? $1/12$.</p> <p>– Көктем айлары қандай бөлікті құрайды?</p> <p>Математикада бұны былай жазуға болады: $3/12$.</p> <p>Мұғалім жазбаны торкөзде көрсетеді. Бұл жазбаны бөлшек деп атайды. СЫЗЫҚТЫҢ астындағы сан – бөлімі. Ол неше бөлікке бөлінгенін көрсетеді. СЫЗЫҚТЫҢ үстіндегі сан – алымы. Осындай қанша бөлікті алғанын көрсетеді. 1- (ә) тапсырмаға қарауды ұсынады.</p> <p>– Бір күн аптаның қандай бөлігін құрайды? 2 күн ше?($1/7$, $2/7$).</p> <p>Әрі қарай мұғалім балалардан аптаның жұмыс күндерін, демалыс күндерді бөлшекпен атауды және жазуды сұрайды.</p> <p>Түсіндіре отырып алғашқы бекіту.</p> <p>Жұппен орындалатын практикалық жұмыс. Мұғалім балаларға жолақ қағаздарды таратады. Қағазды екіге бүктеп, содан кейін тағы бір бүктеуді ұсынады.</p> <p>Жолақты ашуды сұрайды.</p> <p>–Біз жолақты неше тең бөлікке бөлдік?(4 тең бөлікке бөлінді.)2-ші бөлігін бояуды, бөлшекті атауды, 3-ші бөлігін бояуды – бөлшекті атауды сұрайды.</p> <p>–Бөліктердің қайсысы үлкен?</p> <p>Балалар қорытынды жасайды: бөлімі бірдей екі бөлшектің қайсысының алымы үлкен болса, сол бөлшек үлкен болады.</p> <p>Әрі қарай балалар 2- тапсырманы түсіндіре отырып орындайды.</p> <p>Дескриптор:</p> <p>Есептеудің ауызша және жазбаша</p>	<p>Белсенді оқу тапсырмалары.</p> <p>Тапсырманы орындаған оқушыны мадақтау,толықты ру жасау, тиімді кері байланыс орнату.</p>
--	---	---

	<p>тәсілдерін пайдалана отырып, қосу және азайту амалдарын орындау біліктері, безендіру, түсініктеме беру, дәлелдеу, оқу тапсырмаларын шешуде болжамдар айтып, оларды тексеру қажеттілігін түсіну үшін математикалық көрнекілік құралдарын (суреттер, сызбалар, схемалар, т.б.) түсіну және пайдалану білігі дамиды.</p> <p><u>ҚБ: Бас бармақ арқылы бір-бірін бағалау.</u> Жұмыс дәптеріндегі жазылым тапсырмаларын орындау Жаңаны қолдану. 4- тапсырманы балалар өз беттерімен орындайды. Мұғалім 6- практикалық тапсырманы жұппен орындауды ұсынады. Содан кейін мұғалім дәптердегі қалыптастырушы бағалауы бар тапсырманы орындауды тапсырады. Мен: – суреттен бөлшекті көрсете аламын; – бөлшектерді жазамын; – бөлшектерді салыстырамын.</p>	
<p>Сабақтың соңы</p>	<p>Жаңа білім мен тәжірибені қолдану Топтық жұмыс. «Галлерияда ой шарлау» <u>ҚБ: Бағдаршам көздері арқылы бір-бірін бағалау.</u> Рефлексия (жеке,жұпта,топта, ұжымда) «СМС» кері байланыс.</p>	<p>Тапсырманы орындаған оқушыны мадақтау, толықтыру жасау, тиімді кері байланыс орнату.</p> <p>Сабақтан алған әсерлерін хабарлама арқылы ұстазға оқып береді, немесе қалдырады.</p>

<p>Саралау –оқушыларға қалай көбірек қолдау көрсетуді жоспарлайсыз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай міндет қоюды жоспарлап отырсыз?</p>	<p>Бағалау – оқушылардың материалды меңгеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлайсыз?</p>	<p>Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы</p>
<p>Саралау іріктелген тапсырмалар, нақты бір оқушыдан күтілетін нәтижелер, оқушыға дербес қолдау көрсету, оқу материалдары мен ресурстарын оқушылардың жеке қабілеттерін есепке ала отырып іріктеу (Гарднердің жиындық зият теориясы) түрінде болуы мүмкін. Саралау уақытты ұтымды пайдалануды есепке ала отырып, сабақтың кез келген кезеңінде қолданыла алады.</p>	<p>Бұл бөлімде оқушылардың сабақ барысында үйренгенін бағалау үшін қолданатын әдіс-тәсілдеріңізді жазасыз</p>	<p>Денсаулық сақтау технологиял ары. Сергіту сәттері мен белсенді іс- әрекет түрлері. Осы сабақта қолданылат ын Қауіпсіздік техникасы ережелерінің тармақтары.</p>
<p>Сабақ бойынша рефлексия Сабақ мақсаттары /оқу мақсаттары дұрыс қойылған ба? Оқушылардың барлығы ОМ қол жеткізді ме? Жеткізбесе, неліктен? Сабақта саралау дұрыс жүргізілді ме? Сабақтың уақыттық кезеңдері сақталды ма? Сабақ жоспарынан қандай ауытқулар болды, неліктен?</p>	<p>Бұл бөлімді сабақ туралы өз пікіріңізді білдіру үшін пайдаланыңыз. Өз сабағыңыз туралы сол жақ бағанда берілген сұрақтарға жауап беріңіз.</p>	

Жалпы баға

Сабақтың жақсы өткен екі аспектісі (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)?

1:

2:

Сабақты жақсартуға не ықпал ете алады (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)?

1:

2:

Сабақ барысында сынып туралы немесе жекелеген оқушылардың жетістік/қиындықтары туралы нені білдім, келесі сабақтарда неге көңіл бөлу қажет?

28.10.2021 ж. № D00066

Заповедная территория

САКЫБЕКОВА САРСЕНКУЛ САГЫНДЫКОВНА

Түркістан облысы, Мақтаарал ауданы

№19 "Шұғыла" ЖОМ. Орыс тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Раздел долгосрочного плана: МИР ЖИВОЙ ПРИРОДЫ	Школа:	
Дата:	ФИО учителя:	
Класс: 8	Количество присутствующих:	отсутствующих:
Тема урока	Заповедная территория.	
Цели обучения, которые достигаются на данном уроке	С8.1.1.1 – понимать основную и детальную информацию сообщения продолжительностью 4–6 минут, объединяя разрозненные факты в общий контекст, определяя причинно-следственные связи и делая выводы; 8.1.3.1 – понимать содержание прозаических, драматических и поэтических произведений/ фрагментов, определяя ключевые моменты развития сюжета или конфликта; 8.5.2.1 – различать неопределенно-личные предложения; правильно употреблять их в устной и письменной речи	
Цели урока	Все учащиеся смогут: передавать события, соблюдая последовательность Большинство учащихся будут уметь: находить односоставные предложения с главным членом сказуемым, определите их тип и в каких формах употреблены в них глаголы-сказуемые Некоторые учащиеся смогут: составлять диалог, опираясь на текст	
Критерии успеха	☐ правильность изложения материала; ☐ логика изложения материала, чёткость.	

Привитие ценностей	Привитие ценностей , уважение к себе и окружающим, соблюдение правил групповой работы).	
Межпредметные связи	Межпредметная интеграция на уроке реализуется посредством обращения к казахскому языку	
Навыки использования ИКТ	ноутбук	
Предварительные знания	Этот раздел построен на знаниях и навыках, приобретенных в предыдущих классах, в том числе на тех, которые направлены на восприятие и оценку аудиоматериалов, на анализ текста, на формирование грамотности речи.	
Ход урока		
Запланированные этапы урока	Запланированная деятельность на уроке	Ресурсы
Начало урока 5 мин.	<p>(I. Организационный момент.</p> <p>I. Организационный момент. Создание коллаборативной среды. Игра «Хорошее настроение».</p> <p>– Похлопайте в ладоши те, у кого сегодня хорошее настроение.</p> <p>– Посмотрите друг на друга – улыбнитесь! II. Актуализация знаний.</p> <p><i>Если будет вода, и ни одной рыбки –я не поверю воде. И пусть в воздухе кислород, но не летает в нём ласточка, я не поверю и воздуху. И лес без зверей с одними людьми – не лес ...</i>(М. Пришвин)</p> <p>Прочитайте эпиграф. Как вы думаете, о чём мы будем говорить на уроке? Раскройте его смысл.</p> <p>Упр. 1. Прочитайте высказывания. Объясните их смысл. Какая тема их объединяет?</p> <p>Интеллектуальная разминка.</p> <p>1. Укажите лишнее: биоразнообразие, флора, офтальмология, фауна, геология, экология. Один главный член, двусоставное, назывные, односоставное, глагольные. 2. Обобщите: В список редких и исчезающих</p>	Вопросы по теме

	<p><i>животных, растений и птиц включены... Флора</i> <i>–...</i> <i>Фауна –...</i> <i>Экология–...</i> <i>Односоставное предложение – это...</i> 3. Восстановите логическую цепочку: <i>исчезающие виды растений – арча...; животных</i> <i>– волк..... Типы односоставных предложений –</i> <i>....</i> (Деятельность учащихся) К Учащиеся отвечают на вопросы, определяют тему урока.</p>	
<p>Середина урока 5 мин.</p> <p>20 мин.</p> <p>5 мин.</p>	<p>III. Изучение нового материала. Упр. 2. Прочитайте определение термина <i>заповедник</i>. Что такое генофонд и для чего он служит? «Ассоциативный куст». Запишите вокруг ключевого слова <i>заповедник</i> все возможные ассоциации, обозначая стрелками смысловые связи между словами Учимся применять правило. Безличные предложения – это односоставные предложения со сказуемым, при котором нет и не может быть подлежащего, например: 1) <i>Уже совсем стемнело. (И.С. Тургенев) Скоро светать будет. (М. Горький) На дворе было тихо. (Л. Толстой)</i> IV. Освоение изученного материала. Упр. 4. Спишите предложения и подчеркните их грамматическую основу. Какие это предложения? Определите способ выражения главного члена. Упр. 5. Прочитайте, указывая в каждом предложении подлежащее и сказуемое. Преобразуйте эти предложения в безличные по образцу. Чем они отличаются по значению? Запишите их.</p>	
<p>Конец урока 5 мин.</p>	<p>V. Закрепление изученного материала. Упр. 6. Обратите внимание на заголовок. Прочитайте ключевые слова текста. Подумайте и скажите, о чём может быть этот текст. Проверьте</p>	<p>Лист А4</p>

	<p>свои предположения, прочитав его. Работа с Домашнее задание. Для самостоятельного изучения предлагается «УС». Подготовьте сообщение на одну из тем: «Как сохранить природу?», «Заповедники Казахстана». Учащийся достиг цели обучения, если...</p> <ul style="list-style-type: none"> – определяет основную тему и идею произведения; – записывает ключевые слова /словосочетания; – комментирует лексические особенности текста <p>и делает выводы.</p>	
<p>Дифференциация. Каким образом вы планируете оказать больше поддержки? Какие задачи вы планируете поставить перед более способными учащимися?</p>	<p>Оценивание. Как вы планируете проверить уровень усвоения материала учащимися?</p>	<p>Здоровье и соблюдение техники безопасности</p>
<p>– Учащимся можно предложить тексты для чтения разного уровня сложности. – Учащимся, которые работают в высоком темпе, можно предложить дополнительные задания.</p>	<p>- «Две звезды и пожелание». взаимооценивание; - наблюдение учителя</p>	<p>1. Здоровьесберегающие технологии: - активные виды деятельности; - физминутка; - выполнение санитарных норм; - создание благоприятной эмоциональной обстановки в классе; 2. Соблюдение правил техники безопасности в кабинете.</p>
<p>Рефлексия по уроку Были ли цели урока/цели обучения реалистичными?</p>		

<p>Все ли учащиеся достигли ЦО? Если нет, то почему? Правильно ли проведена дифференциация на уроке? Выдержаны ли были временные этапы урока? Какие отступления были от плана урока и почему?</p>		
<p>Общая оценка Какие два аспекта урока прошли хорошо (подумайте как о преподавании, так и об обучении)? 1: 2: Что могло бы способствовать улучшению урока (подумайте как о преподавании, так и об обучении)? 1: 2: Что я выявил(а) за время урока о классе или достижениях/трудностях отдельных учеников, на что необходимо обратить внимание на последующих уроках?</p>		

28.10.2021 ж. № D00067

«Шалқан» ертегісі

ШУГАЕПОВА АЛМАГҮЛ ТӨЛЕГЕНҚЫЗЫ

Орал қаласы № 49 ЖОББМ жанындағы шағын орталықтың тәрбиешісі

Ұ. О. Қ тақырыбы: «Шалқан» ертегісі.

Тобы: «Балдырған» ортаңғы тобы.

Білім беру саласы: «Қатынас»

Оқу іс-әрекет түрі: Көркем әдебиет

Мақсаты: Ертегі мазмұнымен таныстыру. Ертегі кейіпкерлерінің бір-біріне айтқан сөздерін айтқызу арқылы оны сахналауға талпындыру. Еңбекқорлыққа баулу

Дамытушылығы: Ертегіні сахналау арқылы, тілін дамыту, ойын, зейінін, сөздік қорын дамыту.

Тәрбиелілігі: Достыққа, ұқыптылыққа, кішіпейілділікке, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.

Білімділігі: Еңбексүйгіштікке баулу, мақал-мәтел жаттату, ертегі мазмұнын меңгерту.

1. **Әдіс-тәсілі:** Әңгімелеу, сұрақ-жауап, ой қозғау, көңіл-күйді көтеру, сурет бойынша әңгіме, ойын.

Көрнекілігі: Ертегінің суреттері, жылжымалы суреттер, бейне таспа, атрибуттар.

Сөздік жұмыс: Шалқан, бірінің артынан бірі.

Оқу іс-әрекетінің кезеңдері: Тәрбиешінің іс-әрекеті, Балалардың іс-әрекеті
Жылулық шеңбері

Орнымыздан тұрамыз,

Қолды белге қоямыз,

Бұрыламыз оңға бір,

Бұрыламыз солға бір.

Біздер тату баламыз,

Гүл-гүл жайнап жанамыз.

Балалар шеңбер бойына тұрып, қимылдарды жасайды.

Айтылған сөздерді қайталайды.

Ұйымдастырушылық ізденіс кезеңі:

– Бүгінгі оқу іс-әрекетінде «Шалқан» ертегісімен танысамыз.

Ертегі мазмұны:

– Ерте, ерте, ертеде. Бір атай мен әжей өмір сүріпті. Атай үй алдындағы бақшаға шалқан егіпті. Шалқаны үлкен болып өсіпті. Осы кезде ата шалқанға тамсана қарап, оны тарта бастайды. Тартып-тартып шалқанды жұла алмайды.

Көмекке әжейді шақырды. Әже атадан, Ата-шалқанның сабағынан ұстап тартып еді жұлынбады. Әжей немере қызын шақырды:

Әжей: қызым, қызым, бізге көмекке келші дейді.

Қызы: жарайды, әже.

Қызы әжейден, әжей атайдан, атай шалқаннан ұстап, әрі тартады, бері тартады шалқанды суыра алмайды.

Немере қызы көмекке итін шақырады. Ит қыздың етегінен, қыз әжейден, әжей атайдан, атай шалқаннан ұстап, әрі тартады, бері тартады шалқанды суыра алмайды. Ит көмекке мысықты шақырады. Мысық иттің құйрығынан, ит қыздың етегінен, қыз әжейден, әжей атайдан, атай шалқаннан ұстап, әрі тартады, бері тартады шалқанды суыра алмайды.

Мысық көмекке тышқанды шақырады. Тышқан мысықтың құйрығынан, мысық иттің құйрығынан, ит қыздың етегінен, қыз әжейден, әжей атайдан, атай шалқаннан ұстап, әрі тартады, бері тартады шалқанды суырып алады.

Қазақта «Жұмыла көтерген жүк жеңіл» деген мақал бар.

Балалар ертегі мазмұнын қызығушылықпен тыңдайды.

– *Балалар, сендерге ертегі ұнады ма?*

– *Иә, ұнады.*

– *Енді, балалар, назарымызды бейнетаспаға аударайық.* (Ертегі мазмұнын бейнетаспа арқылы айту).

Сергіту сәті

Ата шалқан егіпті, (отырады). Шалқан үп-үлкен болып өсіпті. (тұрып, қолдарын жоғары көтереді). Ары-бері тартып еді, тартылмады (бірін бірі ұстап тартады).

Алақай! Тартып жұлып алдық (қолдарын шапалақтап секіреді, қуанады).

Үстел үсті театрын пайдалана отырып, ертегі мазмұнын ашу.

Сұрақ-жауап.

– *Атай не екті? – Атай көмекке кімді шақырды? – Әже көмекке кімді шақырды? – Немересі нені шақырды? – Күшік нені шақырды? – Мысық нені шақырды? – Сонымен, бәрі бірігіп не істеді?*

Балалар тәрбиешімен бірге қайталайды. Шалқанды, Әжейді, Немересін, Күшікті, Мысықты, Тышқанды, Шалқанды жұлып алады.

Іс-әрекетті бағалау кезеңі

Шалқан ертегісінің мазмұнын атрибуттар арқылы кейіпкерлендіріп ойнату.

Балаларды мадақтау.

Балалар рөлдерге бөлініп, сахналайды.

Күтілетін нәтиже:

Біледі: ертегіні мұқият тыңдауды.

Игереді: ертегі мазмұнын ретімен айту дағдысын.

Меңгереді: ертегіні зейін қойып тыңдап, кейіпкерлердің көңіл күйін сезінуді.

28.10.2021 ж. № D00068

**Бастауыш сыныпта сын тұрғысынан
ойлау технологиясын тиімді қолдану**

ЖАНЫСБЕКОВА ГҮЛНАР ҚОСЫЛҒАНҚЫЗЫ

*Нұр-Сұлтан қаласы Мәшһүр Жүсіп атындағы
№57 орта мектептің Бастауыш сынып мұғалімі*

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті ұлттық және адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдарға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау; оқытудың жаңа технологияларын енгізу;білім беруді ақпараттандыру, халықаралық галамдық коммуникациялық желілерге шығу» деп, білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттері көзделген. Бұл міндеттерді шешу үшін мектеп ұжымдарының, әр мұғалімнің күнделікті ізденісі арқылы барлық жаңалықтар мен қайта құру, өзгерістерге батыл жол ашарлық жаңа тәжірибеге,жаңа қарым-қатынасқа өту қажеттілігі туындайды.Білім берудің маңызды шарты-оқу үрдісін жаңара отырып, оқушылардың қызығушылығын арттыру, шығармашылық қабылеттерін дамыту, олардың өздігінен білім алуға құштарлығын жетілдіру, қол жеткен табыстарды сын көзбен бағалай отырып саралауда мұғалім іс-әрекетін жаңаша тұрғыда ұйымдастыру.

Қай заман болмасын адамзат алдында тұрған міндет- ұрпаққа саналы білім беру. Білімнің жаңа мазмұнын жүзеге асыру үшін заман ағымына орай оқу үрдісіне жаңа технологиялар қажетті. Жаңалықты меңгеру мен жүзеге асыруда дұрыс түсінбеу үлкен кедергіге әкеледі. Сондай қолданыстағы жаңа технологиялардың бірі-сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы.

Жалпы сыни ойлау деген не?

Сыни ойлау сұрақ қою мен шешімін талап ететін проблемалардан тұрады. Мазмұнды сұрақ қою арқылы,мәселені шешуде өзі жолын іздеп тауып,шешімді,саналы дәлелдер айтады. -мұғалімге тәуелділіктен арылып, өзінің білім беру қызметін өздері басқаруға;

-білім мәдениеттілігі мен маңыздылығын түсініп, қажетті іс-әрекетті белсене және өз бетінше орындауға;

-жеке ерекшелігі мен қыбылетіне сай тапсырмаларды өзі таңдап, іздеп тауып, белсене орындауға;

-білім мен мәдени құндылықтарды игеру ісін топтасып және ұжымдасып мұғалім көмегінсіз атқаруы;

-құр мәлімет алумен шектелмей, сабақ барысында өз пікірін ашық айтып, сұхбат жүргізуге;

-ой-өрісі ғана емес, рухани және әлеуметтік жағынан өздерін- өздері дамытып, тәрбиелеуге.

Сын тұрғысынан ойлау бағдарламасында 100-ге жуық стратегиялар бар. Қазіргі кезде мен қолданып жүрген стратегиялар Венн диаграммасы, «Т» кестесі, эссе, ой қозғау, инсерт, шығу парағы, кубизм , дискуссиялық өрнек, кластер, ішіне сыртына , синквин, т.б.

Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқу мен жазу дамыту технологиясын сабақ үстінде қолдану барысында төмендегідей тиімділіктерге қол жеткізуге болады.

- 1.Сабақты белсенді өткізіп, әр баладан еркін жауап алуға жағдай жасау.
- 2.Сенімділікке тәрбиелеу.
- 3.Қиялын дамыту « менің ойымша» деген жауапқа алуға жағдай жасау.
4. Әр түрлі жауапты соңына дейін тыңдау.
5. Жауап беруге тілек білдірмеген баланы өз еркінсіз, қинап сұрамау.
6. Баланың дүниетанымының кеңіп, рухани өсуіне, әр сабақта жағдай жасау.
- 7.Жеке тұлға ретінде « мен» деген рөлін көтеру, өз пікірін қалыптастыру.

Сын тұрғысынан ойлау - Қазақстандағы білім беруді дамыту үшін маңызды болап табылатын ең басты педагогикалық түсінік. Педагогика ғылымы еш нәрсеге бейімі жоқ, қабілетсіз адам болмайды деп дәлелдейді. Тек қабілетті кеңінен өрістетуге ықпал етуші орта оқушы үшін мектеп қана болып табылады. Сондықтан оқушылардың сыни тұрғыда ойлау мақсатында «қалай? қашан? қандай?»деген сұрақтар төңірегінде жұмыс жүргізу жақсы нәтиже береді. Яғни оқушыларға тапсырманы қалай берем? Қашан берем? қандай тапсырма берем деген сұрақтар басты назарда болу керек деп ойлаймын. Сыни ойлау сабағының құрылымы үш кезеңді қамтиды.

Қызығушылықты ояту

Жаңа ақпаратқа қызығушылығын ояту, танымдық процеске жұмылдырады, актуалдау. Бұл бөлім –білімнің іргетасы.

Екінші кезең -мағынаны тану оқу процесін мазмұнды түсінудің негізгі кезеңі.Осы кезеңде мұғалім шеберлігінің шыңы десек қателеспеспіз деймін .Себебі мұғалім тиімді стратегиялар арқылы оқушы қабылдауын дамытады. Салыстырмалы кестелер,екі жақты күнделік әдісі,инсерт әдістері қолданылады. Ой толғау кезеңінде оқушы пікірлері маңызды болады. Оқушының сыни ойлауын дамыту мүмкіндік бар.Жаңа білімге өзінде бар білім негізінде өтіледі. Оқушы шығармашылығын арттыруда әр кезеңге орай әдіс-тәсілдер таңдау, қолдану бір жүйеде дамытуға жетелейді.

• **Сын тұрғысынан ойлау** - ашық қоғам негізі. Ол өз алдына сұрақтар қойып және оларға үнемі жауап іздеу, әр мәселеге байланысты өз пікірін айтып, оны дәлелдей алу, сонымен қатар басқалардың пікірлерін дәлірек қарастыруды және сол дәлелдемелерді қисынын зерттеу дегенді білдіреді. Сыни ойлау- адам өмірінің бір саласы.

• Олай делінетіні - бұл философия адамдарға көптеген жолдар мен шешімдер ішінен өздері үшін маңызды, әрі пайдалы екенін, тек қажетті ақпараттарды ғана жинап, жаңа білімді бұрынғыдан ажырата білуге көмектеседі.

Сыни ойлауды дамыту технологиясының дәстүрлі оқытудан басты айырмашылығы-білімнің дайын күйінде берілмеуі. Бұл жобаның мақсаты- демократиялық қоғамда өз көзқарасы, пайымдауы бар, өзін-өзі жетілдіріп отыратын, айналадағы үдерістерге сыни көзбен қарап, жауап бере алатын жеке тұлғаны қалыптастыру.

СТО жобасын пән ерекшелігіне қарай қолдана білу-білім беру сапасын арттырудың, оқыту мақсатына жетудің бірден-бір жолы. «Сын тұрғысынан ойлау»- сынап қарау емес, оқушының шыңдалған ойлау әрекеті. Бұл технологияның негізінде оқушылар топпен жұмыс істеу арқылы өзара пікірлесіп, ұтымды жауаптарды тауып айтуға үйренеді, іздене отырып, өз ойын айтуға, дәлелдеуге мүмкіндік алады. Топпен бірігіп жұмыс жасау тұлға бойында шыдамдылық, мейірімділік, ұжымдық жауапкершілік, бірігіп бір мәселені шешу секілді жағымды қасиеттерді дамытады.

«Сын тұрғысынан ойлау технологиясын» арнайы пәндерді оқытуда қолданып жүрмін. «Сын тұрғысынан ойлау технологиясын сабақтарда қолдану» тақырыбын өзекті тақырып ретінде алдым. Осы технологиямен жұмыс жүргізу үшін белгілі міндеттер қойдым. Олар:

1. Технологияны оқып меңгеру;
2. Тәжірибеде қолдану;
3. Нәтижесін анықтау.

1-ші сатыда 2012-2013 оқу жылында технологиямен таныстым, баяндама әзірленді ;

2-ші сатыда 2013- 2014 оқу жылында сабақтарымда қолдандым, пәндік отырысқа әдістемелік әзірлеме дайындалды ;

3-ші сатыда 2014 -2015 оқу жылына әдебиеттік оқу пәнінен «Шешендік сөз», «Достық» тақырыбында ашық сабақтар жоспарлап өткіздім.

2015-2016 жылы Өзін-өзі тану пәнінен «Сөз іспен көрікті» тақырыбында ашық сабақ өткізілді.

Жалпы «Сын тұрғысынан ойлау технологиясының» 90 түрлі стратегиясы бар, солардың ішіндегі- Даралық пен ұқсастық, Венн диаграммасы, Бес жолды өлең, Галереяға саяхат, INSERT кестесі, ББҮ стратегияларын сабақтарымда қолданамын.

Сын тұрғысынан ойлау технологиясының негізгі мақсаттары:

- Тек қана оқуда емес, өмірде де оқушылардың ойлау қабілеттерін дамыту;
- Өздігінен дұрыс шешім қабылдай білетін тұлғаны дамыту;
- Ақпараттарен жұмыс істей білетін шығармашыл тұлға қалыптастыру;
- Құбылыстарды жан-жақты талдап саралай білетін сыншыл тұлға тәрбиелеу.

Сабақта белгілі қағидалар сақталынуы қажет. Ол үшін тақырып бойынша оқытушы – оқушыларға тапсырманы орындауға уақыт белгілеуі, сенім көрсетуі, қолдауы және бағыт беріп көмектесуі қажет.

28.10.2021 ж. № D0006

Виды глаголов

БЕКІМБЕТОВА БАЯН ТЕКЕБАЕВНА

*Маңғыстау облысы, Ақтау қаласы, Ф. Оңғарсынова атындағы
№ 29 ЖББОМ. Орыс тілі және әдебиеті пәні мұғалімі*

Тема урока: Виды глаголов	Школа:	
Дата:	Ф.И.О	
Класс: 6	Количество присутствующих :	Количество отсутствующих:.....
Цели обучения, которые необходимо достичь на данном уроке:	формирование знаний и умений составлять видовые пары глаголов.	
Цели обучения	<p>Все учащиеся смогут: знать различать глаголы совершенного и несовершенного вида</p> <p>Большинство учащихся будут уметь: образовывать видовые пары глаголов</p> <p>Некоторые учащиеся смогут: развивать логическое мышление; используя видовые пары</p>	
Языковая цель	Учащиеся могут: Применять полученные знания для выполнения заданий.	
	Ключевые слова и фразы : навыки устной и письменной речи через групповую работу; усвоение теории через новые формы работы; умение проводить анализ и синтез по данной теме; создание благоприятной атмосферы в классе через групповую работу.	
	Стиль языка, подходящий для диалога/ письма в классе: Развивают языковую компетенцию, мышление, речевые и коммуникативные способности	

Критерий	Смогу различать глаголы совершенного и несовершенного вида		
	Смогу образовывать видовые пары глаголов		
	Смогу развивать логическое мышление;используя видовые пары		
Предыдущее обучение	Сказуемое, выраженное разными видовременными формами глагола		
Планируемые сроки	Планируемые упражнения		ресурсы
	Деятельность учителя	Деятельность учащихся	
Начало урока	<p>Демонстрирует аудиозапись и задает вопросы учащимся:Приложение 1</p> <p>- что можно делать под эту музыку?</p> <p>- какие части речи вы сейчас назвали?</p> <p>Группы определяются по школьному журналу.</p> <p>1. Задание 1 на стр. 150. Запишите глаголы по образцу. Определите их время и спряжение.</p> <p>2. Составить тонкие и толстые вопросы по теме.</p>	<p>Слушают музыку; Отвечают на вопросы учителя.</p> <p>(все учащиеся делятся на необходимое количество групп).</p>	ИД, стикеры , цифры, учебник
<p>Середина урока</p> <p>Стратегия «Тонкие и толстые вопросы»</p> <p>Тренировочные</p>	<p>1.Чтение текста «Разделите так, как делили работу» по частям</p> <p>2. Вопрос:</p> <p>- Какие слова в тексте несут основную смысловую нагрузку? (Глаголы.)</p> <p>1. Самостоятельно прочитайте правило и выполните упр. 327на стр. 155.</p> <p>2. Обсудите в паре, затем – в группе и составьте алгоритм</p>	<p>Ученики отвечают на вопросы.</p> <p>Ученики ведут исследовательскую беседу.</p> <p>Составляют алгоритм определения видов глагола.</p> <p>Работают над упражнениями.</p>	<p>ИД</p> <p>Метод «тонкие и толстые вопросы»</p> <p>Конверты для вопросов</p> <p>Групповая работа</p> <p>Дидактические материалы</p>

упражнения	<p>определения вида глагола на постерах. 3. УПР 328 на стр. 155. Спишите, вставляя глаголы совершенного и несовершенного вида в нужной форме 4. Разноуровневые задания: Приложение 2</p> <p>Учитель просит учеников с сильной мотивацией, задать вопросы по теме ученикам, с низкой мотивацией</p>	<p>Самооценивание учащимися собственного знания и незнания, работы на уроке</p>	
Конец урока	<p>Конверты для вопросов Две звезды, одно пожелание. Выучить правило. Упр. 329 на стр. 154. Выбирая из скобок глаголы нужного вида, запишите предложения. Поставьте вопросы к глаголам совершенного и несовершенного вида.</p>	<p>Ученики отвечают на вопросы</p> <p>Ученики отмечают хорошие стороны урока и пишут одно пожелание</p> <p>Учащиеся записывают в дневники</p>	звездочки
Дополнительная информация			
Дифференциация		Оценивание	Межпредметные связи соблюдение Сан Пин ИКТ компетентность
<p>Как вы планируете поддерживать учащихся? Если учащиеся выполняют задания, в целях повышения, усложнить задания на уроке Как вы планируете стимулировать способных учащихся? Узнать заранее :.</p> <p>9. Рефлексия</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теперь я буду знать, что ... • Меня огорчило то, что ... 		<p>Как вы планируете увидеть приобретенные знания учащихся? Проверочная работа Диалоговое</p>	<p>Русский язык Электронный учебник Учебник 5-класс.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Я рад, что... 	обучение. Смайлики.	
<p>Рефлексия Были ли цели обучения реалистичными? Что учащиеся сегодня изучили? На что была направлено обучение? Хорошо ли сработала запланированная дифференциация? Выдерживалось ли время обучения? Какие изменения из данного плана я реализовал и почему?</p>	Используйте пространство ниже, чтобы подвести итоги урока. Ответьте на самые актуальные вопросы об уроке из блока слева.	
<p>Итоговая оценка Какие два аспекта в обучении прошли очень хорошо (с учетом преподавания и учения)? 1: 2:</p> <p>Какие два обстоятельства могли бы улучшить урок(с учетом преподавания и учения)? 1: 2: Что узнал об учениках в целом или отдельных лицах?</p>		

28.10.2021 ж. № D00071

Ура! Каникулы!

АЖГАЛИЕВА КУЛЯНДА МАЗАХАПОВНА

Маңғыстау облысы, Ақтау қаласы Ф. Оңғарсынова атындағы
№29 ЖББОМ. Орыс тілі және әдебиеті пәні мұғалімі

Раздел 7. Ура! Каникулы! Урок № 1.	Школа:
Дата:	ФИО учителя:
Класс: 5	Количество присутствующих: отсутствующих:
Тема урока:	Ура! Каникулы!
Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу):	
Оценивать звучащую речь с позиции «нравится/не нравится», «правильно/неправильно», аргументируя свою позицию (СГ6).	
Цели урока:	отработка звуков, освоение правил чтение буквы, буквосочетания ; повторение изученных и введение новых слов по теме «Каникулы, отдых», освоение активной лексики в речи
Цели обучения:	Все учащиеся смогут: обсудить роль отдыха в жизни человека; получить информацию о том, как появились каникулы, для чего и как человек использует их; Большинство учащихся будут уметь: оценить звучащую речь, аргументируя свою позицию; определить основную мысль текста; Некоторые учащиеся смогут: проверить умение применять теоретические знания на практике;
Критерии успеха:	оценивать звучащую речь, аргументируя свою позицию Умеет анализировать Умеет делать вывод Умеет формулировать проблему
Привитие ценностей:	Ценности, основанные на национальной идее «Мәңгілік ел»: казахстанский патриотизм и гражданская ответственность; уважение; сотрудничество; труд и творчество; открытость;

	образование в течение всей жизни.	
Межпредметные связи:	Взаимосвязь с предметами: самопознание, информатика, естествознание, музыка.	
Навыки использования ИКТ:	На данном уроке учащиеся не используют ИКТ	
Предварительные знания:	учатся строить высказывание в соответствии с задачами коммуникации;	
Ход урока		
Запланированные этапы урока	Запланированная деятельность на уроке	Ресурсы
Начало урока	<p>Приветствует учащихся, проверяет готовность к уроку, желает успеха. Для создания психологической атмосферы проводит игру «Расскажи мне обо мне», а также делятся на группы при помощи стикеров двух типов (первый – с обратной стороны стикера написано слово каникулы, стикеры второго типа содержать слово путешествие.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Вы уже знаете некоторые слова по теме «Каникулы, отдых». Давайте их вспомним. - Что изображено на картинках? - Как люди путешествуют? - Люди также путешествуют пешком (onfoot – учитель вводит новую лексическую единицу). - Как вы любите путешествовать? 	<p>Стикеры с надписями https://www.youtube.com/watch?v=OuwKmAq8htg</p>
Критерии успеха	Учить ся сопоставлять, анализировать, обобщать, ставить и разрешать проблемы	
Середина урока	<p>1. Составление синквейна со словом каникулы, а ученики другой группы – синквейн со словом путешествие. Далее пары придумывают со словами каникулы и путешествие текст, состоящий из 5–6 предложений, записывают его в тетрадь. Учитель выборочно заслушивает составленные учащимися тексты.</p>	<p>Учебник: Рабочая тетрадь: Рабочий лист Слайды карточки</p>

По завершении письменной работы группа «Каникулы» объединяется с группой «Путешествие».

Фразеологизмы

и пословицы о дружбе:

Друзья - не разлей вода.

Закадычный друг.

Рука друга.

Без друга на сердце вьюга.

Без друга — сирота, с другом — семьянин.

Бой красен мужеством, а приятель — дружеством.

Больше друзей — больше и врагов.

Будь друг, да без убытку.

Что означают слова каникулы, путешествие?

Что изображено на иллюстрации? Подберите к иллюстрации ключевые слова. Составьте с этими словами текст из 5-6 предложений и запишите его.

Путешествие – поездка или передвижение пешком по каким-нибудь местам, странам (обычно для ознакомления или отдыха)
Каникулы — каникул, ед. нет (латин. *canicula*). Перерыв в занятиях в учебных заведениях на летнее или праздничное время.

В одной удивительной стране Знание жили-были Знайка и Почемучка. Знайка знал все про все. Почемучка тоже хотел все знать, и всегда на все про все то и дело возникали у него вопросы. Так было и на этот раз.

Забегал Знайка к Почемучке и говорит, светясь от счастья:

– Привет, Почемучка! Как хорошо, что начались каникулы! Ура! Ура! Ураааа!

– Да, Знайка. Отдохнем на славу! Целых три месяца! – улыбаясь и хлопая по плечу друга, восклицал Почемучка.

Но... радость была не долгой, Почемучка изменился в лице. Знайка, зная своего друга, подошел к нему и спросил:
– Почемучка, ну что еще? Хватит уже. Давай отдыхать на все 100.
– Да-да, мы обязательно отдохнем. Но вот только мне хочется знать, кто придумал каникулы? Откуда пришло всеми любимое слово "каникулы"? – продолжал Почемучка. Знайка никак не ожидал этого вопроса и тоже задумался над проблемой, возникшей у друга. Спустя некоторое время, не найдя к своему стыду ответа, Знайка предложил пойти к своему Учителю, который был немножко удивлен, но обрадован визитом друзей во время каникул. Друзья, не раздумывая долго, изложили суть дела, на что Учитель посоветовал им отправиться в путешествие в слово.

Предложение было принято: друзья решили изучить биографию слова «каникулы» и отправились в путь.

Послушайте текст.

1. Определите верные и неверные утверждения:
В одной удивительной стране Знание жили-были Незнайка и Почемучка.
Знайка знал всё про всё.
У Почемучки всегда возникали вопросы.
Знайка рассказал, откуда пришло слово каникулы.
Учитель ждал друзей.
Учитель предложил путешествие в слово.
Друзья отправились изучать географию слова каникулы

2. Какое высказывание соответствует прослушанному тексту:
А) Почемучке не хотелось отдыхать.
Б) Друзей волновало происхождение слова «каникулы».

В) Знайка отказался от путешествия.
Докажите свою точку зрения.
3. Выполните задания:
Определите тип и стиль прослушанного текста. Аргументируйте свой ответ.
Укажите количество микротем.
4. Ответьте на вопросы:

- Можно ли назвать Знайку и Почемучку друзьями? Почему?
- Зачем Знайка и Почемучка обратились к Учителю?
- Как вам кажется, правильно ли поступил Учитель? Почему?
- Кто из героев вам понравился больше всего? Почему?
- Вам понравился текст? Обоснуйте свое мнение.
- Как вы думаете, могли ли друзья подружиться с Незнайкой? Аргументируйте свой ответ
- Как произошло слово «каникулы»?

Определите по словарю.
Подберите к слову «каникулы» синонимы.
Составьте с ними предложения.

Говорим
С нового учебного года в Казахстане планируется продление учебного года в начальных классах до 31 мая, а в основной и старшей школах – на 10 дней. Это означает сокращение каникул. До сих пор идут горячие споры об изменениях в системе образования Республики Казахстан.

Критерии успеха	учатся составлять план действий; понимают, что уже освоено и чему предстоит научиться.	
Конец урока	<p>С помощью метода «Толстые и тонкие вопросы» проводит закрепление урока.</p> <p>Рефлексия:</p> <ul style="list-style-type: none"> - О чем заставил задуматься урок? - Что мне было непонятным? - Как я работал? - В чем я затруднялся? - Что мне удалось лучше всего? 	
Критерии успеха	Умеют по группам разрабатывать правила задание и анализируют работу и исправляют ошибки	
Дифференциация	Оценивание	Здоровье и соблюдение техники безопасности
<p>Каким образом Вы планируете оказать больше поддержки?</p> <p>Какие задачи Вы планируете поставить перед более способными учащимися?</p>	<p>Как Вы планируете проверить уровень усвоения материала учащимися?</p> <p><i>Используйте данный раздел для записи методов, которые Вы будете использовать для оценивания того, чему учащиеся научились во время урока.</i></p>	<p><i>Здоровьесберегающие технологии.</i></p> <p><i>Используемые физминутки и активные виды деятельности.</i></p>
<p>К концу урока учащиеся должны уметь:</p> <p>2. тожедлина?</p> <p>Проведите работу по самооцениванию учащихся с помощью Лестницы успеха в рабочей тетради.</p>	<p>№1:</p> <p>Одолела вас дремота...</p> <p>Шевельнуться неохота?</p> <p>Ну-ка, сделайте со мною упражнение такое:</p> <p>Вверх, вниз потянись, окончательно проснись.</p> <p>Руки вытянуть пошире – раз, два, три, четыре, пять.</p> <p>Наклониться – три, четыре – и на месте поскакать.</p> <p>На носок, потом на пятку, все мы делаем зарядку.</p>	

28.10.2021 ж. № D00072

Structure and criteria for a good film review

ОТЕГЕНОВА АЙГЕРИМ АЛИХАНКЫЗЫ

*Шымкет қаласы, Қаратау ауданы
№ 138 ЖОББМ. Ағылшын тілі мұғалімі*

Lesson plan

Date:	
Class: 7	School:
Lesson title	Structure and criteria for a good film review
Learning objectives(s) that this lesson is contributing to (link to the Subject programme)	<p>7.R2 understand independently specific information and detail in short, simple texts on a limited range of general and curricular topics</p> <p>7.W3 write with some support about personal feelings and opinions on a limited range of familiar general and curricular topics</p> <p>7.S3 give an opinion at sentence and discourse level on an increasing range of general and curricular topics</p>
Level of thinking skills	Comprehension, Application, Evaluation
Lesson objectives	<p>Students learn and consolidate vocabulary items for emotions.</p> <p>Students write film review</p> <p>To develop students' vocabulary of free time activities (television viewing)</p>
Assessment criteria	<p>Get acquainted with the history of TV.</p> <p>Talk about TV programs and identify them.</p> <p>Work in groups of two, choose one film, research it and present the information to the class in the form of the film review</p>
Differentiation	Stronger students can be asked to write the names of TV programmes for each type.
	More able students will narrate heard information from recording and retell it to the class.
	Allow access to dictionaries to check spelling.

Values links	Values are instilled by teaching learners to respect each other's opinions	
Cross-curricular links	Media	
Previous learning	My favourite TV series	
Plan		
Planned timings	Planned activities (replace the notes below with your planned activities)	Resources
Start	Organization moment. Greeting. Dividing into groups: Chose a candy. Revision previous lesson: Present Perfect Tense	Board, copybooks
7mins	Warm-up T: So, what comes to your mind when you hear the word Film? PLS say and write graphic about movies: T: Well done. So you can see how much you know about films or movies. And now let's organize all your knowledge in the logical order. So the first thing you would like to say about the film is...? Then comes ...?	Paper and highlighters
Middle	II. Lead-in Guess the topic of our lesson. Crossword Teacher starts the lesson with objectives. The theme of our lesson is film review, which are popular nowadays. Today we are to decide what influence on our opinion on the film. How do you get your own vision of the film? Matching. Match the genre to the poster. Productive tasks. Discussion. Advantages and disadvantages of watching TV. Students make a discussion. Film Review Project. Students will work individually. Watch short film and write film review.	Worksheets Pictures video
7mins		
3mins		
15mins		

End 8mins	Concluding the lesson. The teacher asks concept questions to check students understanding. 3Things that I heard. Let's conclude our lesson. Think over and write on the stickers 3 things that their understand or learn on the lesson. Assessments: After every activity teacher gives sweets. Giving the home task: write review film.	stickers
--------------	--	----------

№ D00058 27.10.2021 ж.

Әртүрлі сөйлеу бұзылысы бар балалармен жұмыс

МАТЖАНОВА ТУРСЫНГУЛЬ МУСЛИМОВНА

Қызылорда облысы, Қармақшы ауданы, Төретам кенті

№ 22 «Гаухартас» бөбекжай-бақшасы. Логопед

Сөйлеу тілінің бұзылуы - қазіргі таңдағы кең таралған мәселелердің бірі.

Кіші мектеп жасындағы балалардың сөйлеу тілінің бұзылуы оның психикалық дамуына, оқуда жетістіктерге жетуіне кері әсерін тигізеді.

Сөйлеу тілінің бұзылуы тәрбиеленушілердің таным қабілеттерімен тығыз байланысты. Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалар зейіні тұрақсыз, ойлау қабілеті төмен, есте сақтау қабілеті нашар, тез шаршағыш болып келеді. Бұл санаттағы тәрбиеленушілердің сабаққа деген қызығушылығы төмен. Сөйлеу тілін дамыту балаларды оқу үрдісіне қызықтырумен тығыз байланысты.

Ауыр сөйлеу бұзылыстары бар балалардың сөйлеу дамуының ерекшеліктері баланың жеке басының қалыптасуына, барлық психикалық процестердің қалыптасуына әсер етеді. Балалардың бірқатар психологиялық-педагогикалық ерекшеліктері бар, олардың әлеуметтік бейімделуін қиындатады және бар бұзушылықтарды мақсатты түрде түзетуді талап етеді.

Сөйлеудің ауыр бұзылуы мынандай топтарға бөлінеді:

1. *сөйлеудің болмауы немесе дамымауы (алялия)*
2. *сөйлеудің толық немесе ішінара жоғалуы (афазия)*
3. *сөйлеудің айтылу жағын бұзу (дизартрия)*
4. *дауыс тембрінің және дыбысты айтудың бұзылуы (ринолалия)*
5. *тұтығу*

Сөйлеу қабілеті бұзылуының себептері әртүрлі болуы мүмкін, мысалы орталық жүйке жүйесінің перинаталдық зақымдаулары – ананың жүктілік және босану кезіндегі аурулары мен қиындықтары (ұрықтың гипоксиясы, құрсақ ішіндегі инфекциялар, шала туу, босану кезіндегі жарақаттар), артикуляциялық аппарат қызметінің ақаулары, есту қабілетінің зақымдануы, баланың жалпы психикалық дамуындағы артта қалушылық, тұқымқуалаушылық пен жағымсыз әлеуметтік факторлардың ықпалы. Дене дамуында ақаулары бар, ерте жасында ауыр ауруларға шалдыққан, әлсізденген, дұрыс тамақтанбайтын балалардың да сөйлеу қабілеті бұзылады.

Баланың сөйлеу тілі негізінен мектепке дейінгі кезеңде қалыптасады.

Алайда, соңғы кездері балалар арасында сөйлеу тілінің бұзылуы жиі кездесетін құбылысқа айналып барады.

Ата-аналар мен мектепке дейінгі ұйым педагогтарының алдында тұрған басты мақсат :

- Балалардың ойлау, дұрыс сөйлеу қабілеттерін дамыту, сөздік қорын молайту. Сөйлем құрап өз ойларын жеткізе білуге, дыбыстарды дұрыс айтуға үйрету;
- Сөздің жалпы ұғым беретін жағын меңгеруге көңіл бөліп, ойлау қабілеттерін дамыту, өз ойын еркін жеткізуін, сөйлеу қабілеттерін қалыптастыру;

Кіші мектеп жасындағы балалардың сөйлеу тілінің бұзылуы оның психикалық дамуына, оқуда жетістіктерге жетуіне кері әсерін тигізуі мүмкін. Сөйлеу тілінің бұзылуы тәрбиеленушілердің таным қабілеттерімен тығыз байланысты. Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалар зейіні тұрақсыз, ойлау қабілеті төмендеген, есте сақтау қабілеті нашар, тез шаршағыш болып келеді. Бұл санаттағы тәрбиеленушілердің сабаққа деген қызығушылығы төмен. Сөйлеу тілін дамыту балаларды оқу үрдісіне қызықтырумен тығыз байланысты. Сондықтан сөйлеу тілін дамыту үшін ең алдымен балаға оңтайлы орта қалыптастырып, сабаққа деген қызығушылығын арттырып, ынталандыру керек. Балабақша білім беру жүйесінің алғашқы сатысы болып табылады және балаларды мектепке дайындаудың маңызды қызметін атқарады. Дәл осы кезеңде бала бойында мынадай қасиеттерді дамыту өте маңызды:

- жалпы және ұсақ моториканы
- фонематикалық жүйені қалыптастыру
- сөйлеу тілін дамыту.

Сөйлеудің дұрыс қалыптасуы үшін мидың бүкіл құрылымдарының сақталып, мүлтіксіз қызмет атқаруы қажет. Сөйлеудегі ең маңызды элементтер – есту, көру, моторика жүйесі. Ауызекі сөйлеу - перифериялық сөйлеу аппаратының негізгі үш бөлімінің – дем алу, дауыс және артикуляция, бұлшық еттерінің үйлесімді жұмыс атқаруы нәтижесінде іске асырылады.

Логопедиялық түзету – балалардың сөйлеу тіліндегі ақаулықты түзетуге және танымдық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Тіл кемістігі – балалар арасында қазіргі кезде көп тараған патологиялардың бірі болып саналады. Сондықтанда оларға кешенді көмек көрсету жұмыстарын ұйымдастыру маңызды жұмыстардың бірі. Көмек медициналық тұрғыдан да, яғни емдік – сауықтыру шараларын ұйымдастыру мен қатар, тәрбиешілер мен арнайы педагогтар тарапынан біріккен түрде болғаны тиімдірек.

Күрделі сөйлеу бұзылысы бар балалармен жұмыстағы тиімді шаралар :

1. Артикуляциялық жаттығулар
2. Логоритмикалық жаттығулар мен логомассаж
3. Тыныс алу жаттығулары
4. Су-джок терапиясы
5. Ұсақ моториканы дамытуға арналған ойындар мен жаттығулар

Артикуляциялық жаттығулар – дұрыс дыбыстауға қажетті артикуляциялық мүшелердің(еріндер, тіл, төменгі жақ) жаттықтыруына арналған жаттығулар. Бұл жаттығулар сөйлеуге қатысатын бұлшық еттерді дайындайды.

Тыныс алу жаттығуларының мақсаты баланың тілдік тыныс алуын дамыту. айтылған сөз дәлдігі, тазалығы және әсерлілігі тілдік тыныс алуға байланысты. Сондықтан да тілдік тыныс алуды басқара білуге үйрету қажет. Осы орайда тыныс алу гимнастикасы бойынша арнайы жаттығуларды ұсынуға болады.

Логопедиялық массаж – бет бұлшық еттерінің, нервтердің жұмысын белсендіруге арналған механикалық әдіс. Массаж сөйлеу бұлшық еттерінің күйін, қызметін қалыпқа келтіреді.

Логоритмикалық жаттығулар – сөзді, әуенді, қимылды біріктіру арқылы баланың даусын, тыныс алуын, тепе – теңдігін жақсартуға арналған жаттығу ойындар кешені.

Су-джок терапиясының практикадағы пайдалы қасиеттері:

- Баланың ертерек сөйлеуіне ықпал етеді
- Алақан мен табандағы нүктелерді қозғау арқылы, миға сигнал түсіреді
- Сөздің анық, дұрыс шығуына әсері мол

Баланың тілін дамытуда «саусақ» ойындарының алар маңызы зор. Саусақ ойындарын тіл үйретудің қандай да бір әдісі ретінде атай алмасақ та, оның қызықты, әрі пайдалы іс екендігінде сөз жоқ. Танымал педагог

В.А.Сухомлинский: «Балалардың ақылы саусақтың ұшында» деген екен. «Қол – бұл өз алдына сыртқы ми» деп жазады Кант.

Саусақ ойындары баланың миын дамытады, сөйлеу тілін, шығармашылық қабілетін, қиялын жетілдіреді.

Дегенмен, оң нәтижеге жету үшін отбасының, ата – анасының белсенді көмегі қажет. Сөйлеу дағдысын қалыптастыруда ата – анасыда қатысса жұмысымыздың тиімділігі арта түседі.

Сөйлеу тілінде бұзылысы бар балармен жұмыс жасауда ата-аналарға, тәрбиешілерге әдістемелік нұсқау

1. Жаттығуларды баламен бірге орындау.
2. Барлық нұқсауларды жәй, мейірімді дауыспен, артық сөз қолданбай, нақты түсіндіру. Қажет болса балаға көмек көрсету.
3. Балаға жаттығуды ешқашанда мәжбүрлеп орындатпаңыз. Жаттығуды орындаудан бас тарту себептерін анықтауға тырысыңыз, оларды жөнге келтіріңіз, қажет болса тапсырманы өзгертіңіз.
4. Баланы қызықтыруда және жаңа материалды игеруіне көмектесуде үйретуді ойынмен алмастыру, алға қойған мақсатына жетуін, тапсырманы орындауда қиындыққа кездесе мойымауына үйрете отырып, аз мөлшердегі жетістіктерін де бағалап, мадақтап қоюды да ұмытпаңыз.

Осы жұмыстарды жүйелі жүргізу негізінде көздеген нәтижемізге жетеріміз анық. Әрбір баланың бойында мүмкіншілігі мен ерекшелігі болады, тек оны ашып, қолдау көрсетіп, дамыту біздің қолымызда.

МАЗМҰНЫ

- *ТУЛЕГЕНОВА РАЙХАН РАШИДОВНА*
- *КЕМЕШЕВА САУЛЕ ТУРСУНОВНА*
- *ЕСЕМБАЕВА ГУЛЬМИРА НУРКИСАНОВНА*
- *МЕДЕУБАЕВА ЭЛЬВИРА СЕРГАЗЫЕВНА*
- *САКЫБЕКОВА САРСЕНКУЛ САГЫНДЫКОВНА*
- *ШУГАЕПОВА АЛМАГҰЛ ТӨЛЕГЕНҚЫЗЫ*
- *ЖАНЫСБЕКОВА ГҰЛНАР ҚОСЫЛҒАНҚЫЗЫ*
- *БЕКИМБЕТОВА БАЯН ТЕКЕБАЕВНА*
- *АЖГАЛИЕВА КУЛЯНДА МАЗАХАПОВНА*
- *ОТЕГЕНОВА АЙГЕРИМ АЛИХАНҚЫЗЫ*
- *МАТЖАНОВА ТУРСЫНГУЛЬ МУСЛИМОВНА*